

Kopecký, Milan

Vydavatelské a textově kritické poznámky

In: Kadlinský, Felix. *Zdoroslaviček Felixe Kadlinského*. Kopecný, Milan (editor). Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1971, pp. 171-178

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120738>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VYDAVATELSKÉ A TEXTOVĚ KRITICKÉ POZNÁMKY

Zdoroslaviček v kratochvilném hájičku popostavený byl vytištěn dvakrát, poprvé za života Felixe Kadlinského roku 1665 v pražské jezuitské tiskárně poblíž Karlova mostu (ve formátu 12°) a podruhé 51 let po autorově smrti r. 1726 v tiskárně K. J. Jeřábka na Starém Městě pražském (formát 8°). Základem naší edice je 1. vydání jako vydání poslední ruky (poznámky k 2. vydání srov. dále), které je podle Knihopisu českých a slovenských tisků (č. 15.594) dochováno v šesti exemplářích. Používal jsem exempláře Státní vědecké knihovny v Olomouci (sign. 180.069) a částečně i exempláře knihovny Národního muzea v Praze (sign. 27 G 5), protože v olomouckém exempláři chybějí strany 18—19 a zajímavý mědirytový frontispis, signovaný J. K. Smíškem; oběma knihovnám děkuji za ochotné zapůjčení starého tisku.

Ve své edici postupuji podle zásad ustálených pro vydávání spisů z doby pobělohorské. Především zachovávám psaní předložek a předpon *s*, *z* podle originálu: *skáza, spoura, skroušený, straceny, spytovatí, s křovin; zpojení, zžiravý, zbiratí, zkřikněte, zhůru, z nebe spustiti* aj. Pokud se u téhož slova vyskytují obě podoby, ponechávám je (např. *spívati — zpívati*), i když se nacházejí blízko sebe: *zpočte* (XXXIII, 65) — *spočísti* (XXXIII, 70) apod.

Grafiku zdvojených souhlásek zjednodušuji: *tyranne — tyrane, Jozeffe — Jozefe, ffigúra — figúra, harffa — harfa, cyffra — cifra, winna — vina, dennice — denice, ffaukání — foukání, wlněnný — vlněný, koženný — kožený, zauffati — zoufati, dauffati — doufati, wyfformowat — vyformovat* aj.

U některých příslovočných spřežek a spojek se přidržuji dobového úzu (např. *z cela, i hned, a však, jak koliv*) a při tom zachovávám kolísání (*z rána — zrána* aj.).

Při přepisu velkých a malých písmen užívám v podstatě dnešního způsobu. Zkratky zpravidla rozvádím (viz aparát). Respektuji většinou jak výdechové, tak logické členění textu pomocí interpunkce, jen zřídka provádím drobné úpravy (místo dvojtečky středník apod.). Přímoou řeč označuji uvozovkami.

Aby edice *Zdoroslavička* poskytovala správný obraz neustáleného jazykového úzu po polovině 17. století, ponechávám specifické jevy hláskové i morfologické, jako projevy znělostní asimilace (*prozba* aj.), úzení *é* v *í*, *ý* (např. *vyjasněný pověťtí, dvě osoby dílný*), diftongizaci *ý*, *í* v *ej* (*tejden, zejskati* aj.) a různé morfologické podoby vyskytující se v dobovém úzu (např. *ohnivýma rty, rukami, křidlamí. 7. pl. přátely*). Z metrických a rýmových důvodů musely být ovšem respektovány také tvary hyperkorektní (7. pl. *s vody, s housličky, 1. pl. fem. labutí* aj.). Koncovky *-lí, -ly* v plurálu l-ového particiapa jsou převáděny do nynějšího úzu. Slovesa *plynouti, rozplynouti a oplývati*, u nichž se většinou vyskytuje *-i*, transkribuji vesměs s *-y*. Bez poznámky jsou opraveny zřejmě chyby tiskové.

Zvláštním problémem *Zdoroslavička* a otevřenou otázkou studia předobrozenského jazyka vůbec je kvantita. V *Zdoroslavičku* lze zjistit tyto výrazné tendence:

Dlouhé koncovky u imperativu sloves *-ovati: smilůj se, neuchylůj se, rozvažůjme, pamatůjme, prospěvůjte, opakůjte*. — Zachovávám zde délku stejně jako u některých imperativů jiného typu, jako *otevři, šetři, věřiž* aj.

Délku v předponě *při-* u některých slov (*přijde, přijme* aj.), avšak ponechávám tu i podobu krátkou.

Tendenci ke krácení v určitých pádech některých zájmen osobních a ukazovacích. Kolísání zachovávám v instr. sg. zájmen *on a ten* (*nim — ním, tím — tím*), ale připomíná

nám, že ve většině případů má Kadlinský krátkost. V lok. a instr. sg. zájmena *ona* sjednocuji kvantitu ve prospěch délky, ovšem krátké podoby jsou zaznamenány v textově kritickém aparátu.

Tendenci ke krácení v instr. sg. subs. feminin typu *píseň* a *kost*. Zavádím zde veskrze délku, případy krátkosti uvádím v aparátu.

U sloves najdeme krácení místy u 3. os. sg. 4. třídy (*žvuči, fwiti* aj.) a někdy též v 2. os. pl. (např. *puďte, ftrogite*). I v takových případech zavádím délku, přičemž původní tvary odchýlné od mé transkripce jsou uvedeny v poznámkovém aparátu. Naopak krátkou podobu dosazují do několika projevů dloužení v infinitivu (*fpatřiti, těffýt* aj.).

Dlouhou koncovku (vedle převažující koncovky krátké) zachovávám v nom. plur. většinou životných maskulin (*nedvědí, lidí; dva dní*) a ponechávám i kolísání typu *katané — katane*. Dále respektuji nom. plur. přivlastňovacích zájmen *mojí, tvojí* a komparativ adverbia typu *raději* (vedle méně časté koncovky na *-i*). Konečně ponechávám dublety v příponě *-iček* (např. *slaviček — slaviček*) a u některých slov (*kříšťál — křišťál, komůrka — komurka, jméno — jmeno, nesmírný — nesmirný, rozjímati — rozjimat, nikdy — nikdy, brzy — brzy, interjekce ó — o* aj.).

Rozkolísaná kvantita Zdoroslavíčka není pouze odrazem dobového neustáleného úzu, ale též důsledkem rýmu i vlivu kvantivity hudební (ta se však často neshoduje s kvantitou slovní). V zásadě je v naší edici z originálu zachováno to, co lze vysvětlit z hlediska mluvnického i vývojového, ovšem tam, kde se editor rozhodl (hlavně s ohledem na filologicky neškoleného čtenáře) pro jednu ze dvou eventualit, je původní podoba uvedena v následujících textově kritických poznámkách.

Titulní strana, 1 Zdoroslavíček] Zdoro = Slawjček — 10 Kadlinského] Kadlyn[kého — 12 léta] Létha —

Předmluva, 3 Zdoroslavíček] Zdoro = Slawiček — 3 libezností] libežno[ti —

I, 20 koncertování] concertowánj — 28 míjí] mjgi — 35 bez křiku] bež křjku — 47 léta] Létha — 62 s křivánkem] s Křjwánkem — 70 Kalvarije] Kalwarye —

II, 10 milostí] milo[ti — 12 s pilností] s pil-

no[ti — 18 z očí] ž Oči — 25 [4/] 3. — 33 [5/] 4. — 38 ucítí] vcýti — 41 [6/] 5. — 49 [7/] 6. —

III, 29 s bolestí] s bole[ti — 30 s sladkostí] s [ladko[ti — 39 potratí] potrati — 42 s hořkostí] s hořko[ti — 50 let] Leth —

IV, 6 šustí] [šufti — 44 nedám] nedam — 89 s bolestí] s bole[ti — 91 s zvučností] s žwučno[ti — 104 s chtivostí] s chtiwo[ti — 157 jí] gi — *V, titul* kratochvílné] kratochwilné (opraveno podle errat) — 77 vypouští] wypau[ti —

VI, 22 pálí] páli — 33 Již] Kyž — 47 popouští] Popau[ti — 79 sladkostí] [ladko[ti — 86, 94 žízní] žjžnj — 91 nezpouští] nežpau[ti —

VII, 15 jí] gi — 16 zemdlí] Zemdli — 23 pálení] palenj — 47 jí] gi — 56 radostí] rado[ti — 68 radostí] Rado[ti — 84 z očí] ž Oči —

VIII, 9 rozvíjí] rožwjgi — 11 pomíjí] pomjgi — 14 zpouští] žpau[ti — 15 pramínkové] Pramýnkové — 16 rozpouští] rožpau[ti — 41 radostí] rado[ti — 56 těšit] tě[šyt — 73 kvítí] Kwjti — 74 rozličností] rozlično[ti — 75 svítí] [wjti — 85 pěkností] pěkno[ti —

IX, 41 s pilností] s pilno[ti — 43 s vděčností] s wděčno[ti — 55 vpoouští] wpauf[ti — 58 spatřují] [patřugj — 63 s škaředostí] s [škaredo[ti — 91 s zbrojí] S Zbrogi — 131 líbí] ljdj — 155 čiji] čigj —

X, 102 tíží] tjžj — 114 bodláčí] Bodlačj (úprava se zřetelem k v. 117: Bodláčj) — 119 s radostí] s rado[ti — 127 spatřují] Spatřugj — 146 s bolestí] S bole[ti — 147 milostí] milo[ti —

XI, podtitul svatého] S^o — *podtitul* kapitole] Kap: — 10 střely] Štřeli — 29 jí] gi — 34 s horlivostí] s horliwo[ti — 47 jí] gi — 79 myslí] My[li — 116 tváří] Twáři — 125 smysly] Smy[li — 127 myslí] my[li — 147, 161, 165 jí] gi — 167 nedbá] Nedba — 180 své] [we — 182 očí] Očj — 199 při] Přej — 236 tajit] tagjt — 261 mastí] Ma[ti — 306 naplňují] naplňugj — 344 jí] Gi — 375 beroucí] deraucý — 435, 440 jí] gi — 458 níž] Niž —

XII, 4 an] Aa — 32 již] Giž — 39 paměti] Pamětj — 43 chválí] chwáli —

XIII, 8 starostí] [taro[ti — 34 se chýlí] [e chýli — 65 pěkností] pěkno[ti — 78 horkostí]

Horko[ti — 108 léta] Létha — 131 jí] gi — 133 ní] ni — 135 jí] gi —
 XIV, 56 promíjíme] promjigime — 64 posily] Polylj —
 XV, 7 trpytění] trpitěň — 13 jasností] ga[no[ti — 25 z očí] ŷ Oči — 43 hněvivostí] hně-wiwo[ti — 54 milostí] milo[ti — 74 s vese-lostí] s weselo[ti — 89 temností] temno[ti — 108 s temností] S temno[ti — 109 pudíte] pu-dite — 111 zakuklíte] žakuklite —
 XVI, 14 mořského] moř[keho — 70 synem] Syném — 121 rychlostí] rychlo[ti — 126 s pilností] s pilno[ti —
 XVII, 19 žalostí] žalo[ti — 42 bydlí] Bydli — 49 K ní] K ni — 50 s ní] s ni — 52 vzývat] wŷywat —
 XVIII, 3 trpytění] trpitěň — 24 jasností] ga[no[ti — 25 pramínkové] Pramýnkowé — 29 šustí] ŷu[ti — 31 zvučí] ŷwuči — 35 ma-ličkový] maličky — 43 s radostí] s rado[ti — 60 vlasů] Wla[ŷu — 63 vás] was — 79 žalostí] žalo[ti —
 XIX, titul o svatém] o S. — titul Xaveriovi] Xaweryowi — titul Japonie] Japonye — 13 strojíte] [trogite — 15 činíte] činite — 44 neodolá] neoddolá —
 XX, 26 libezností] libežno[ti — 93 počtíte] počtite — 95 slavíte] [lawite —
 XXI, 16 svítí] [wjtí — 18 trpytí] trpiti — 42 pěkností] pěkno[ti — 44 milostí] milo[ti — 91 bouří] bauří — 93 kouří] kauří — 96 trpytění] trpitěň — 105 vysokostí] wy[oko[ti — 112 stromů] Stromu — 128 chválí] chwáli — 163 v skálách] w Skálach —
 XXII, 2 strojí] [trogí — 4 nadějí] naděgi — 4 kojí] kogi — 32 pouští] pau[ŷti — 34 v houš-tí] w Hau[ŷti — 72 kvítí] Kwjtí — 115 trpy-tění] trpitěň — 194 k obveselení] k obwe-ŷelnj —
 XXIII, titul v níž] w niž — 15 nsvítí] ne[wjtí — 62 stojí] Stogi — 88 blýští] Blý[ŷti — 115 s těžkostí] s těžko[ti — 125 největší] Neywet[ŷý — 151 s radostí] s rado[ti — 152 z ní] ŷ ni — 169 štítí] [ŷtjtí — 171 spatřítí] [patřjtí — 196, 201 s pilností] s pilno[ti — 211 z níž] ŷ niž — 256 dávají] dáwágj — 338 bydlíte] bydлите —
 XXIV, podtitul kyž] když — 2 pážatka] Pá-žaka — 5 radostí] rado[ti — 7 vděčností] wděčno[ti — 77 pilností] pilno[ti —
 XXV, 42 starostí] [taro[ti — 43 jí] gi — 44 horkostí] horko[ti —

XXVI, 95 jímž] Gimž —
 XXVII, 8 slavit] [lawjt — 39 zimními]žym-nimi — 68 zná se] zna [e — 98 s tvými] s twymi — 106 jasností] ga[no[ti —
 XXVIII, 58 s radostí] S rado[ti — 158 ko-rály] Korally — 203 pramenů] Pramenu — 204 rodíte] Rodite —
 XXIX, 52 moudrostí] maudro[ti — 100 ro-zumností] Rozumno[ti — 126 vymejšlí] wy-mey[ŷli — 128 smejšlí] [mey[ŷli — 143 rovně z nekonečné] rovně nekonečné (úprava podle 2. vydání) — 170 přemejšlí] přemey[ŷli — 172 rozmejšlí] rožmey[ŷli — 188 s vroucností] s wraucno[ti — 228 neustále] ne[w]tale —
 XXX, 41 trpytění] trpitěň — 44 s vůlí] S wůli — 72 vděčností] wděčno[ti —
 XXXI, 63 papršků] Papr[ŷilku — 95 trpytění] trpitěň —
 XXXII, titul předoznámení] předoznámeni — 18 s šalamají] s Š[alamagi — 40 zjevují] žgewugj — 62 přežvykují] přežwikugj — 94 kroutí] krauti — 125 kojíte] kogite — 127 dojíte] dogite — 134 snážností] [nážno[ti — 149 milostného] milo[ŷneho —
 XXXIII, 39 s holí] S Holy — 61 holí] Holi —
 XXXIV, 8 svítí] [wjtí — 47 horkostí] horko[ti — 77 vinšují] win[ŷugj — 107 s ochotností] s ochotno[ti —
 XXXVI, 37 sváží] Swážj — 42 s mateří] s Mateří — 44 za dvěří] ža dwěří — 63 mě-nit] měnjt — 88 věřit] wěřjt — 113 darují] darugj — 115 milují] milugj — 133 intonují] Intonugj — 162 darují] darugj —
 XXXVII, 9 naplňují] naplňugj — 47 s šetr-ností] s [šetrno[ti — 50 podvodně] Podwodně (úprava podle 2. vydání) — 64 myslí] my[ŷli —
 XXXVIII, 44 teskností] te[kno[ti — 47 cítí] cýti —
 IXL, titul Dafnisa] Daphniša — 16 světlostí] Swětlo[ti — 23 Dafnis] Daphnis — 27 s Daf-nisem] s Daffny[em (stejná úprava u tohoto jména i dále) — 119 s tváří] s Twáří — 149 kormoutí] kormauti — 151 nermoutí] ner-mauti —
 XL, 9 Damon] Dámon — 34 pečí] peči — 47 jasností] ga[no[ti — 71 s radostí] s rado[ti — 95 těšit] tě[ŷjt — 110 osvíťíte] o[wjtite — 112 oslepíte] o[ŷlepite — 124 radostí] rado[ti —
 XLI, 85 chtivostí] chtiwo[ti —
 XLII, 90 soudit] Saudjt — 97 [13/] 14. — 105 [14/] 15. — 113 [15/] 16. — 121 [16/] 17.

(posunutě číslování slok vzniklo nedopatřením jako důsledek toho, že Kadlinský při přebásňování vynechal 10. sloku originálu; stejné nedopatření je i ve 2. vydání) —

XLIII, 10 korály] Korally — *17* hotovíte] hotowite — *24* s bedlivostí] S bedliwoſti — *41* vytáčíte] wytáčíte — *46* vyvádíte] wywádite — *48* uvádíte] wvádite — *127* vůlí] Wůli — *150* činit] činjt — *188* jí] Gi — *205* prsy] Prý — *213* starostí] [taroſti — *247* bolestí] boleſti — *329* sám] sam — *405* odplatíte] odplatite — *407* rozníťte] roznjtite —

XLIV, 14 temností] temnoſti — *16* čerností] černoſti — *73* zuřivostí] žůriwoſti — *137* pláči] pláčj —

XLV, 12 temností] temnoſti — *15* myslí] myſli — *38* horlivostí] horliwoſti — *40* bedlivostí] bedliwoſti — *98* radostí] radoſti — *126* pečlivostí] pečliwoſti — *128* šetrností] [eternoſti — *170* pramínkové] Pramýnkowé — *201* litostí] litoſti — *213* pláči] pláčj — *242* stvoření] Stwoření —

XLVI, 26 pramenů] Pramenu — *73* pláči] pláčj —

XLVII, 70, 71, 76 krví] Krwi. — *87* očí] Oči — *102* obkličeny] obkličeni — *104* usmrceny] v[mrceni — *176* radostí] radoſti —

XLVIII, 31 s ní] s ni — *77* smilování] [mi-lowanj —

XLIX, titul kříži] Křiži — *69* chuti] chutj — *82* Babyloně] Babiloně — *116* vodiváš] podjwáš (i ve 2. vydání; upravuji podle smyslu) — *125* horkostí] horkoſti — *127* s radostí] s radoſti — *132* její] gegi — *169* [22/] 21. — *174* jdou] Gdáu — *174* s radostí] s radoſti — *186* střelí] [třjli —

L, 15 světlostí] [wětloſti — *24* síly] Sýli — *45* pramínkové] Pramýnkowé — *54* blýštíce] blj[ſtjce — *83* rychlostí] rychloſti — *85* jasností] ga]noſti — *112* s vděčností] s wděčnoſti —

LI, 48 jí] gi — *140* s vděčností] S wděčnoſti — *LII, 30* zahrají] žahragj — *38* omočíte] omočite — *40* zatočíte] žatočite — *59* s ochotností] s ochotnoſti — str. 351 je ve starém tisku chybně označena jako 451.

V „Rejstříku písní...“ zachovávám jak formulační diference od nadpisů uvnitř knihy, tak i odůvodnitelné diference v kvantitě (např. Ježíšova X Ježíšová). Německý

originál má místo rejstříku titulů rejstřík incipitů („Register. Anfang jeglicher ode.“); abecední rejstřík českých incipitů samostatně připojuji dále.

Za „Rejstříkem písní...“ následují na necelých dvou stranách „Errata“ (nejdříve textová, poté notová), podle nichž jsem příslušná místa opravil.

DRUHÉ VYDÁNÍ ZDOROSLAVÍČKA

Tato kniha z roku 1726 je uložena v pěti našich knihovnách (srovn. Knihopis č. 15.595). Pro účely mé edice mně ji ochotně zapůjčila Státní vědecká knihovna v Olomouci (sign. 32.527). Druhé vydání má pouze 163 stran (paginace začíná až stranou 10, ale prvních 9 stran i s titulním listem se započítává; po str. 163 následují 3 nepaginované strany rejstříku), což je důsledkem změněné typografické úpravy textu: na jednom řádku jsou zpravidla vysázeny dva verše.

Titulní list 2. vydání obsahuje tuto formulaci:

ZDOROSLAVÍČEK

v kratochvilném hájičku postavený,
do kteréhožto hájičku pobožná
duše často choditi
a hlasu toho libezného slavička poslechnouti
a z něho potěšení duchovního
nabýti moci bude,

od ctihodného kněze Frydrycha Spee,
z Tovaryšstva Ježíšového,
vydaný,

pak skrze Felixa Kadlinského,
z téhož Tovaryšstva Ježíšového,

k potěšení duchovnímu v češtinu uvedený.

Léta 1726. Znovu vytištěný v Starém Městě
Pražském
u Karla Jozefa Jeřábka.

Na začátku knihy otiskl vydavatel „List připsný“ s tímto textem:

List přípisný

Veleslavnému bratrstvu nejsvětější rodičky
Boží Panny Marie pod titulem Na nebe vzetí
v městě Jitčině nad Cidlinou při koleji
Tovaryšstva Pána Ježíše shromážděnému,
jakož i všem pánům pánům a pánům
sodálům ve jménu
Panny Marie nám spolu připojeným
milost, lásku a všeliké požehnání.

Onen vznešený český veršovec kněz Felix Kadlinský z Tovaryšstva Ježíšova šťastně v češtinu obrátil přítomnou knížku, kterouž zdoroslavička jménem krá/sným ozdobil, tak že ji veleslavnému bratrstvu dotčenému, jakož i pánům pánům a pánům sodálům spolu připojeným sluší připsati. Spívá v ní zdoroslaviček tak mistrně, že by všem českým, snad i spěvavým cizím ptákům málo napřed nechal. Spívá tak stále, že i ráno i večer, ve dne i v noci, v zimě i v jaře, v létě i v podzimku chvály Matky Boží i jiných svatých a obzvláště Syna Božího ku potěšení a prospěchu nejenom uší, než i duší libezně prospěvuje. K tomu prospěvování jemu podnět dal královský spěvák v žalmu 148. „Chvalte Pána i pectivo pernaté“; též i mládenci, jako tři dyškantystove v peci babylonské mile prospěvující, jeho vzbuzovali: „Chvalte všickni ptáci nebeští Pána.“ Dan. 3. Na kteréž vzbuzování přemilé v tej knížce zdoroslaviček spívá, spolu pak i jako šíp lítá, ne cizími křídly, než vlastními, vlastnost totiž češtiny zachovávající. Tím způsobem litajícího a rostomile spívajícího / zdoroslavička komu slušněji než veleslavnému bratrstvu pánům pánům a pánům sodálům spolu připojeným připsati sluší? Tomu a těm, kteří dle chvalitebného obyčeje v chrámech Božích a v modlitebnicích, na průvodích po ulicích a po ryncích příkladným spíváním své srdce i jiných blížních k chválám Božím a mariánským rozpalují? Ať tehdy se nezdrahají do svého pokojíčka mile na slovo vzítí zdoroslavička libezně spívajícího a litajícího! Ať jeho vhlídně dopřejí i jiným vlastencům, zvláště mládeř pilně učícím, na jejichž vyučování všech království měst a mist štěstí dobré záleží, aby s nimi oni i všickni dalece rozšíření slavní národové slovanského jazyka užívající Pána Boha v pís-

ních spolu chválili; dle vzbuzování žalmu 149. „Spívejte Pánu píseň novou“, aby též matku Páně a jiný svatý milý Boží chválami ctili dle napomenutí žalmu 150. „Chvaltež Pána v svatých jeho“, až by / je posledně v čas hodinky smrti libezně jako labuť spívající samé oné nebeské labuť s svými anjelskými křídly do nebe za Matkou svou na nebe vzatou vzaly a přenesly, a tak se naplnila předpověď ač pohanského veršovce, však přeci panenského:
Cantantes sublimē ferent ad sidera cygni.
Virg. Ecl. 9.

Prospěvující labuť k nebi je poneseou hbitě.

Dáno v shromáždění našem v městě Jitčině nad Cidlinou léta 1726. měsíce srpna dne 1.

Spolu shromážděné
bratrstvo.

TEXTOVĚ KRITICKÉ POZNÁMKY

Titulní strana, 1 ZDOROSLAVIČEK] Zdoro=Slawiček — *List přípisný, 175, 3 a 8 Marie]* Marye — 4 koleji] Kollegi — 11 z Tovaryšstva] 3 Towaryš: — 11 šťastně] šťastně — 13 zdoroslavička] Zdoro=Slawička — 14 veleslavnému] Wele]: — 16 Spívá] Spiwá — 16 zdoroslaviček] Zdoro=Slawiček — 19 stále] stále — 25 v žalmu 148. (in margine k tomu údaj: v. 7. a 10.) — 27 babylonské] Babilon[ké — 28 vzbuzovali: (in margine: v. 80.; je to odkaz na Kantiku římského breviáře, Píseň tří mladíků, Dan. 3, 80) — 29 Dan. 3. (= odkaz na 3. kapitulu Prorocství Daniele proroka) — 30 zdoroslaviček] Zdoro=slawiček — 33 rostomile] roftomilé — 34, 43 zdoroslavička] Zdoro=Slawička — 41 k chválám] k chwálám — 41 mariánským] Maryán[kým — 50 žalmu 149. (in margine: v. 1.) — 53 žalmu 150. (in margine: v. 1.) — 61 sidera cygni] [ydera Cygni — 62 *Virg. Ecl. 9.* (tj. Publius Vergilius Maro: *Bucolica* 9, 29; upozorňuji na velmi zdařilý český překlad časoměrný se snahou o vnitřní rým: labuť — hbitě).

„List přípisný“ není paginován, přesto svíslými čárkami jsou v naší edici označeny konce stran. Poté následuje „Předmlůva spisovatele této knížky“, jejíž text — stejně jako text 52 básní — se shoduje (až na drobné dife-

rence, srov. dále) s textem 1. vydání. Do 2. vydání nebyl tedy z 1. vydání převzat původní „List připsný“.

Seznam všech textových rozdílů mezi 1. a 2. vydáním nemohl být do této edice zařazen z rozsahových důvodů. Jejich poměrně velký počet lze rozdělit asi do pěti skupin (u příkladů uvádím vždy na prvním místě 1. vydání, na druhém místě 2. vydání):

1. Rozdílná kvantita, např. *Slunéčko* — *Slunéčko, na ráně* — *na raně*, [wjrāt — [wīrat, p̄jgde — p̄jgde; *Předmluva* — *Předmlůwa, Leth* — *Lét, nabyl* — *nábyl, ginam* — *ginám*. Velmi často je možno ve 2. vydání zjistit nedostatek kvantity tam, kde 1. vydání má kvantitu dlouhou; může to být důsledek sazečovy nepozornosti stejně jako projev jeho příslušnosti k nářeční oblasti charakterizované nedostatkem kvantity, avšak nejspíš jde o sazbu nedbale provedenou a zkorigovanou (z tohoto hlediska je 1. vydání nepochybně hodnotnější).
2. Nestejná podoba u předložek a předpon *s, z*, např. v I. básni má 2. vydání veskrze *s* u slov *spívati* a *spívání*, kdežto v 1. vydání je na týchž místech většinou *z*.
3. Drobné změny lexikální a pozměněný slovosled.
4. Textové diference vzniklé v 2. vydání mechanickým převzetím určitých chyb 1. vydání beze zřetele k erratům, uvedeným na samém konci 1. vydání.
5. Různé chyby vzniklé ve 2. vydání sazečovým přehlédnutím (srov. dále např. XI, 426).

Nyní uvedu pozoruhodné textové rozdíly mezi 1. a 2. vydáním Zdoroslavička, zejména rozdíly patřící do 3. až 5. skupiny.

Předmluva, 10 gediné (1. vydání) gediné (2. vydání) — 15 g[em] jem — II, 14 we mně] we mne — 20 kanau] kynau — 47 W[heckna] W[hecka — 49 W toběť] W tobě — III, 10 Wětry] Wěcy — 52 Newrátjm] narwátjm — IV, 1 (a nedáwno)] a (nedáwno) — 51 Podobné] Podobně — 160 S[tia]tně] [tīa]tné — V, 9 P̄řid] P̄řid̄ — 56 ža Wlájek] na Wlájek — 93 g[em] jem — 110 Pokud] pokudž — 121 Ach] A — VI, 62 pojedá] pojedná — 105 w twé milo[ti] twé milo[ti] —

VII, 39 [e žnám] [ežnám — 41 g[em] jem — VIII, 63 on [obě draže] [obě on draže — 88 Když Gežj]s nedo[stáwá.] Gežj]s [e nedo[stáwá. — IX, 61 od te[kno]ti] do te[kno]ti — 109 vpu[šte] vpu[te] — 130 Mně] mne — XI, 128 Plnj] plný — 240 neshledala] nehledala — 395 bys] bych — 396 tě] mně — 426 Bys [e gich chopila] bys ge žachytila (přehlédnutím dvakrát vysázen týž verš a vynechán verš náležitý) — 435 žado[ti] žado[ti] — 463 bawit] wabit — XII, 25, 33, 35 g[em] jem — XIII, 111 porážj] proraž — XV, 103 pronikla] pronika — 116 Pokud] pokudž — XVIII, 53 Obkljčen g[ia] od žalo[ti] Obkljčený g[ia] žalo[ti] — XX, 24 Puñtikuj] Puntiku — 78 Traub] Trub — XXII, 107 prowedl] přiwedl — 144 chut] chuť — XXIII, 143 Chtěgjc] Chtěge — 160 [j]nurky] [j]nurky — 202 Slyné] [ylné — 217 magj k přebýwánj] magj přebýwánj — XXIV, *podtitul* w li[stu] 20.] w li[stu] 18. — 2 Pážaka] Pážatka (v naší edici oprava podle 2. vydání) — XXV, 39–40 w té [wé w]tydli Sýle / A [táli beže-[kody?] w té [wé w]tydlý Sýle / a [talj beže-[kody?] — XXVI, 85 Papr[ŕ]ky] Papr[ŕ]lky — XXVII, 102 w[ł]ál[ŕ]tnj] žw[ł]ál[ŕ]tnj — XXVIII, 71 nowy anebo [tary] nowy a nebo [tarý] — 77 w twé] w [wé — 168 w bytno[ti] w byto[ti] — 188 neyrad[ŕ]j] neydraž[ŕ]j] — 229 Obec[n]ho] Obecného — XXIX, 22 roždjlné] roždjlně — 57 twá též Pod[ŕ]tata] twá ge[ŕ] Pod[ŕ]tata — 122 Concipi[ŕ]ta] Concepi[ŕ]ta — 143 rowně nekonečné] rowně ž nekonečné (v edici oprava podle 2. vyd.) — 214 počátku] počátek — XXX, 19, 99 pobočnj] pobožnj — 21 Pochwal] Pochowal — XXXI, 61 w p̄j-mých] w p̄jmných — 82 rožpro[ŕ]tjrá] rážpro[ŕ]tjrá — XXXII, 72 po[ŕ]kakūgte] ob[ŕ]kakūgte — 168 Ge[ŕ]tliž] ge[ŕ]tliže — XXXIII, 111 ty] wy — XXXIV, 128 Mužyka] Mužyku — XXXV, 12 Nekaž] nekaž — XXXVI, 126 wykračuge] wkračuge — 184 wěčně] wděčně — XXXVII, 8 Laukách] Lukách — XXXVIII, 8 Odpolu] odpolau — 47 krutě] krutné — 56 Chtěgjc] chtěg — IXL, *titul* Daphni[a] Diphni[a] — 85 žgewuge] žwě[ŕ]tuge — XL, 166 Opatrně] opatrně — XLI, 5 žalo[ŕ]tně] žalo[ŕ]tné — 131 lidě (chybně místo „libě“) libé — XLII, *titul* Trnowém] Trnem — 6 ž nichž] ž nich — 32 Kyž] když — XLIII, *po v.* 72 ku Kladiwu] k Kladiwu —

85 Tali] Takli — 133 Ano] A to — 199 Článecy] Článkách — 365 tehdy] tedy — XLV, 92 glauc] glau — 109 Necednau] Negenom — XLVI, 83 w Trúně] w Trávě — 90 k Boku] k Bohu — XLVII, 64 přiražyli] proražyli — 96 celej] celé — XLVIII, 63 chut] chuť — 185 kdys o Ptáku] kdyžs o Ptáčku — 191 mladé] mladné — XLIX, 95 po[táwá] pow[táwá — 166 Twogj s Matkau] s twogj Matkau — 215 Sláwa] chwála — 223 do[t] gejt — L, titul Welkonočnj] Welikonočnj — 42 ž Hor] je do Dolů] ž Hor] je žas do Dolů — 91 Když gejt] je] Když gejt — LI, 9 wžlá[š]tě] žwlá[š]tě — 159 welebená] welebna — LII, 30 na Harffu] na Harwu — 53 Notu] Notau — 102 Potud] pokud

VĚCNÉ POZNÁMKY A VYSVĚTLIVKY

Titulní list v staropražské koleji blíž mostu v jezuitské tiskárně poblíž Karlova mostu.

List připsaný panu Abrahamovi P. M. B. podle Josefa Jirečka (Osvěta 1881, str. 25) znamenají tyto zkratky „Abrahama P. M/ěštana/ B/udějovského“, podle Knihopisu (u č. 15. 594) je dedikace určena „Abrahamovi P. M. B/iskupovi“; v obou případech pouze hypotéza.

List připsaný Hannon, gubernátor karthaginský kartaginský mořeplavec a státník z 6. až 5. století před n. l. Hannón.

List připsaný (Aelian. l. 14. var. hist.) Claudius Aelianus, řecký spisovatel doby římské z 2. poloviny 2. století n. l., napsal mj. spis Poikilé historia. Kadlinský uvádí jeho název v latinské podobě Varia historia s údajem „l. 14“, tj. liber (= kniha) 14. Přesná citace podle nových vědeckých edic je XIV, 30.

List připsaný Soc. Jesu Societatis Jesu, tj. Tovaryšstva Ježíšova (označení řádové příslušnosti Kadlinského).

List připsaný Z koleje hradištské z jezuitské koleje v Uherském Hradišti, kde v den dokončení své dedikace (14. září 1664) Kadlinský žil. (V archiváliích této koleje lze číst přání Kadlinského, aby peníze za Zdoroslavička byly zčásti věnovány na rozvoj školských her na uherskohradištském

učilišti, které mělo v době působení Kadlinského poměrně vysokou úroveň.)

Předmluva F. K. S. J. Felix Kadlinský, Societatis Jesu (tj. kněz řádu jezuitského). III, podtitul *Zpívá se jako ... etc.* odkaz na notaci písně č. I.

IX, podtitul *Zpívá se jako ... etc.* odkaz na notaci písně č. VI.

X, podtitul *Může se zpívat jako ... etc.* odkaz na notaci písně č. IX, tj. na noty uvedené u písně č. VI.

XIV, podtitul *Zpívá se jako ... etc.* odkaz na notaci písně č. XIII (sloky skladby č. XIV nejsou v originále číslovány; v edici číslování doplňuji).

XV, podtitul *Zpívati se může jako ... etc.* odkaz na notaci písně č. XII.

XVI, podtitul *Zpívá se jako druhá.* odkaz na notaci písně č. XV, tj. na noty u písně č. XII.

XXIV, podtitul *Zpívá se jako ... (v listu 20).* odkaz na notaci písně č. V s uvedením stránky originálu.

XXV, podtitul *Zpívá se ... předešlá.* odkaz na píseň č. XXIV, tj. na notaci písně č. V.

XXVI, podtitul *Může se zpívat ... předešlá.* odkaz na píseň č. XXV, tj. na notaci písně č. V.

XXVII, podtitul *Zpívati se může touž notou.* odkaz na notaci písně č. V.

XXVIII, podtitul *Na tuž předešlou notou.* odkaz na notaci písně č. V.

XXIX, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. V.

XXX, podtitul *Může se zpívat ... notu.* odkaz na notaci písně č. V.

XXXI, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. V.

XXXII, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. V.

IXL, podtitul *Notu hledej ... z rána.* Kadlinský uvádí incipit nepřesně; jde patrně o píseň č. II s incipitem Nikdy tak ranní denice.

XLI, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. XL.

XLII, podtitul *Na tuž melodi.* odkaz na notaci písně č. XL.

XLIII, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. XL.

XLIII, 289 „*Heli, lamma sabactany*“ Kristo-

vo zvolání na kříži o hodině deváté, překládané zpravidla slovy: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ (Matouš 27, 46, Marek 15, 34).

XLIV, podtitul *Touž notou . . . zpívati*. odkaz na notaci písně č. XL.

XLV, podtitul *Touž notou*. odkaz na notaci písně č. XL.

XLVII, podtitul *Může se zpívati touž notou*. odkaz na notaci písně č. XLVI.

XLVIII, 45—46 k *„Červenému beránku“* gra-

fika a tím i smysl upraveny se zřetelem k německé předloze: *Thät man mich zur herberg weisen / Hieß zum rothen lämmelein*.

XLIX, LI, LII: u těchto písní notace není uvedena (ani ve 2. vydání).

LI, 62 (*krom Velikého pátku*) na Velký pátek se v katolických kostelech neslouží úplná mše (pouze tzv. *missa praesantificatorum*), aby se pozornost věřících soustředila ke Kristově oběti na kříži.